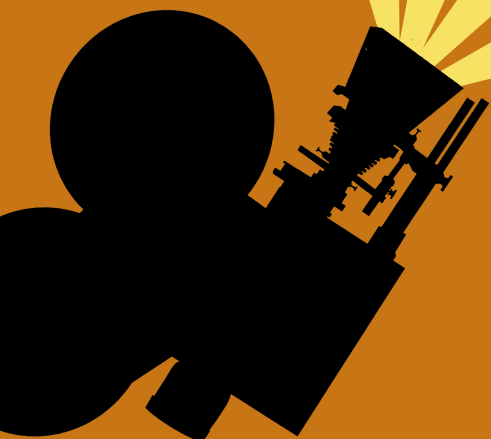

ELEKTRONISK TIDSKRIFT FÖR KONFERENSEN MUSIK & SAMHÄLLE

M&STE

NR. 5 : 2018

M&STE: elektronisk tidskrift för konferensen Musik & samhälle Nr 5, 2018

ISSN: 2002-4622

Redaktion: Mikael Askander och Johan A. Lundin

Kontakt: Mikael.Askander@kultur.lu.se och Johan.Lundin@mau.se

Hemsida: <https://www.kultur.lu.se/forskning/konferenser/musik-och-samhalle/>

Omslag: Julius Lundin

"Musik & samhälle" finns också på Facebook: <https://www.facebook.com/Musik-och-samh%C3%A4lle-1529924297269488/?fref=ts>

Konferensen Musik och samhälle är ett samarbete mellan ABF och Lunds universitet, Institutionen för kulturvetenskaper.

Innehåll

Redaktörerna har ordet.....3

Sofie Bergkvist

Popstad Lund – när musiken hamnar på museum.....4

Johan A. Lundin

“Rock around the Clock”– Låten, filmen, ungdomarna och den svarslösa
professorn.....9

Hillevi Ganetz

Att göra en artist: Genus och etnicitet i en svensk talang-reality.....15

Jacob Westergaard Madsen

Populaermusikken på museum.....22

Sofie Tedenstad Svebring

Om livet som musikvideonörd och varför jag ägnar mig åt att skapa en
hel webbportal om musikvideor.....26

Mikael Askander

Immigration, Paper Planes, and a Ka-Ching! Understanding Music Videos
Through the Concept of Iconicity.....30

Mikael Askander

Musikvideon som konstverk. Utställningen My Music.....41

Författarpresentationer.....46

Redaktörerna har ordet

Den skarpsynte märker kanske att vi till detta nummer har ändrat lite i layouten; annat typsnitt och sidutseende är alltså inte en synvilla! Dessutom kan konstateras att ett par av artiklarna i detta nummer är återpubliceringar av texter som tidigare har gått att läsa i de båda volymerna *Intro* och *Coda* (2012 resp. 2014).

Musik kommer sällan ensam. Musik är alltid involverad i andra kontexter och i andra former av uttryck som skapar en helhet. Exempelvis tycks människan i alla tider ha strävat efter olika typer av visualiseringar av musik: när musiken framförs live från en scen, när musiken förpackas i skivans format, med skivomslag; i film och i musikvideor, och i våra dagar på hemsidor och plattformar av olika slag. I detta nummer av *M&STE* har vi lagt tonvikten vid just musikens olika visuella sammanhang.

Hillevi Ganetz tar sig an att diskutera hur TV-programmet *Fame factory* skapade stereotypiska föreställningar om manliga och kvinnliga artister. I artikeln "Att göra en artist: Genus och etnicitet i en svensk talang-reality" framgår det tydligt att de kvinnliga artisterna gavs mindre utrymme att uttrycka sin individualitet. Denna text har tidigare varit publicerad i *Intro*.

När popmusiken flyttar in på museum, ja det skriver Sofie Bergqvist om i sin artikel. Hon berättar om arbetet med utställningen Popstad Lund som öppnade på Kulturen i Lund 2011. Denna byggde på minnen, berättelser, bilder och föremål som samlats in via Facebook. Texten här har tidigare varit publicerad i *Coda*.

Även Jacob Westergaard Madsen riktar blickarna mot musiken som del av museiverksamhet. I artikeln "Populærmusikken på museum" ställer han sig frågan hur det kan komma sig att det i vår samtid växer fram museer och utställningar för en kulturpolitiskt sett marginaliserad uttrycksform. Även denna text har tidigare varit publicerad i *Coda*.

Johan Lundin har letat i byrålådorna och hittat en tidigare utgiven text om låten och filmen *Rock around the Clock*. Här ges en initierad skildring av låtens och filmens effekter i dess samtid.

Sofie Tedenstad Svebring har under ett antal år drivit "Musikvideoportalen" på nätet, och här berättar hon om hur den kom till, och om sin syn på olika typer av musikvideor. Tedenstad Svebring skriver för närvarande också på en bok om just musikvideor.

Mikael Askander behandlar i sin artikel musikvideos väsen, och visar hur musik och rörliga bilder samverkar i skapandet av betydelser. Som huvudexempel lyfts M.I.A:s låt och musikvideo *Paper Planes* fram och diskuteras.

Samme Askander bidrar också med en text om den musikvideoutställning han i tidigare i år besökte på konstmuseet Arken, i Ishøj utanför Köpenhamn. Här stod musikvideos relation till bildkonst och bildkonstnärer i fokus för tematiken.

Läs och njut! Och notera: nästa nummer av *M&STE* viks åt temat "musik och hälsa", med utgångspunkt i 2018 års konferens Musik och samhälle, på detta tema.

Mikael Askander
Johan Lundin

Om livet som musikvideonörd och varför jag ägnar mig åt att skapa en hel webbportal om musikvideor

Sofie Tedenstad Svebring

Jag tycker det är vidrigt. Kan inte se på MTV i fem minuter ens utan att få gåshud och riskera raseriutbrott. Patetiska plastfjollar som åmar sig och gnider sig till gräslig musik. Frukantvärda signaler som sänds till vår uppväxande kvinnliga generation. Kan inte vi kvinnor revoltera mot skräpet någon gång?

(Från forumet Familjeliv med rubriken "MTV – Förnedrande för våra flickor")

Jag anser att musikvideor är den ultimata konstformen. En plats där två älskade medier – musik och film – möts, smälter samman, lyfter varandra och skapar någonting ännu bättre. Det finns inget som slår känslan när tajmingen är perfekt och bilderna höjer musiken till nya skyar. Jag har själv alltid hållit på med både musik och film. Jag har spelat fiol och trummor, sjungit i olika körer och varit med i massor av olika musiksammanhang (mest på "amatörnivå") sedan jag var riktigt liten. När det gäller filmen har jag gått filmutbildning och gjort kortfilmer och varit med vid inspelningar, bland annat musikvideoinspelningar. Jag kan helt enkelt inte komma på något bättre att ägna mig åt. Det är något magiskt över det.

Inget kan göra så stort intryck på mig. Få mig så uppspelt och nästan förälskad som en riktigt bra musikvideo. Det har varit så ända från början. Minns ni...?

Det fanns en tid när MTV stod på i bakgrunden i varje tonårsrum. Man kom hem från skolan, sparkade av sig skorna, höll upp ett glas O' boy och satte på den givna underhållningen: MTV. Det var ett helt nytt sätt att uppleva musik. Vi fick se performancevideor, narrativa videor, conceptvideor, avskalade eller bombastiska videor, videor med avancerade koreografier, animerade videor och mycket annat. Nu hade man plötsligt en chans att se sina älskade artister uppträda och uttrycka sig utan att man behövde gå på en konsert. Tänk vilken revolution. Törsten var stor för en tonårstjej från småländska Värnamo och många andra med mig.

Var allt rosenrött då? Nej, det fanns en kategori videor som jag tröttnade på för längesedan. Redan någon gång under förra årtusendet. De ser ut ungefär så här: Killarna/männen är påklädda, aktiva och porträtteras som respektingivande. Tjejerna/kvinnorna har nästan inga kläder på sig, kameran zoomar in på deras kroppar och deras enda uppgift är att skaka på sina kroppsdelar. Videorna är vanligast inom viss typ av hiphop, pop, rock och dansmusik av "mainstream"-karaktär. Varför är det ett problem? Jo, för att det påverkar mig och andra till att anta beteenden som vi kanske inte ens ville ha från början. Budskapet upprepas tills det blir en sanning hos betraktaren. Så här ska det vara och endast så här. Tjejer är så här och killar så här. Musikvideor är så här. Sex och makt i sin enklaste form, allt för att sälja någon ny potentiell hitlåt. Vi kan kalla det objektifiering,

sexism eller kränkningar. Det kan också ses som brist på kreativitet. Så simpelt. Det finns tusen andra sätt att göra en musikvideo på och dem är jag mycket mer intresserad av.

Se en video av till exempel OK Go, M.I.A. eller Björk och ni börjar förstå vad jag menar. Här används VR-teknik, avancerad koreografi och helt nya verktyg för att skapa sådant som aldrig setts förut. Som betraktare känner jag mig upplyst och upplyft snarare än fördummad och förminskad. Dessa videor låter fantasin flöda fritt och människorna i dem vara mer än bara klonade (sex)objekt.

Jag har alltid skrivit om musik i olika medier på fritiden parallellt med mitt arbete som reporter, redaktör och kommunikatör. Några år in på 2000-talet satt jag hemma vid min dator och grämde mig över att musikvideor blev alltmer sällsynta. De hade i princip försvunnit helt från TV-formatet. De blev färre och färre. Jag blev orolig. Skulle de försvinna? Det fick bara inte hända. Jag ville hjälpa dem på traven. Dessutom ville jag ha någonstans att spara och samla alla mina favoritvideor. Så jag startade min egen blogg.

Den var ganska enkel men underbar att hålla på med. Jag letade upp videor på Youtube och andra ställen på nätet där de hade börjat dyka upp. Bloggen innehöll spontana inlägg om diverse musikvideor som jag sett och blivit berörd av. Den gav mig kontakter med musikvideoentusiaster över hela Sverige och världen. Som nästan hemliga vänner som delade samma intresse fast på olika kontinenter. Fantastiskt. Efter några år kom jag i kontakt med sajterna Musikvideotoppen och HYMN som jag också började skriva för. MEN. Som den riktiga entusiast jag var räckte inte allt detta.

Jag ville samla allt som hade med musikvideor att göra på ett ställe. Jag hade själv letat efter en sådan plats men inte hittat någon. Det finns ju så många aspekter som är intressanta: Vilka som gör videorna, varför de gör dem, vad de lyckas uppnå, hur reaktionerna blir, vad en musikvideo kan få för betydelse etc... De består av en mix av saker som vi människor älskar: Musik, kultur, teknik, koreografi, estetik, passion, samhällsskildringar, berättande och så vidare. Därför finns det alltid mer att säga om dem.

Någon gång under tiden då jag höll på med mitt bloggande fick musikvideorna gradvis sin revansch. De blev självklara igen fast på ett nytt sätt. Nu när MTV bara visar relationssåpor är det Youtube som gäller. Artisterna kan själva ladda upp sina videor och är inte beroende av att en tv-redaktion ska välja ut dem. För fansen är det helt revolutionerande: Nu kan du själv välja precis vad du vill se och när. Min roll i det hela ska vi nog inte överdriva men jag hade iallafall gjort vad jag kunnat och lyckats få ut lite artiklar om dem i olika medier. Varför kom de då tillbaka? Jo, jag ser musiken som den starkaste anledningen. Kärleken till musiken är fortsatt stark bland många människor och fansen vill uppleva sina artister på flera sätt, även visuellt. Det visuella uttrycket tillför en extra dimension och skapar starka känslor, så känner iallafall jag. Ett bevis på detta är att musikvideor är det mest sedda på Youtube idag. Alla gör dem nu. De små indiebanden skapar dem med sina mobiltelefoner och stora artister har tillgång till nästan obegriplig teknik och miljonbudgetar. Mitt skrivande känns bara ännu roligare nu. Årsskiftet 2017/2018 gick jag ut offentligt med mitt ambitiösa drömprojekt: Musikvideoportalen. Något som var idiotiskt på många sätt (tidskrävande, energikrävande etc) men som jag helt enkelt bara var tvungen att göra. Här är vad jag fyllt min portal med hittills:

Nya videor: Man vill ju se det senaste. Det behövs minst två flöden: Ett med de allra bästa nya videorna, och ett med fler intressanta videor. Jag tittar på hundratals videor i veckan och lägger ut alla sevärda här.

Nyheter: En nyhet kan vara när någon gjort något väldigt annorlunda, kanske använt en helt ny teknik. Det kan också handla om att någon släppt en extra lång, dyr eller kontroversiell video. Att en video startat en debatt om ett politiskt ämne eller något annat. Det kan vara nya plattformar som skapas. Priser som delas ut. Allt, allt, allt.

Artiklar: Jag vill samla alla artiklar om musikvideor på ett ställe. Det kan vara allt från korta notiser i olika medier till längre uppsatser från universitet. Här listar jag länkar till allt jag kommer över. Allt för den som vill grota ner sig och njuta riktigt ordentligt. Artiklarna är indelade i olika kategorier: Regissörer & skapandet av videor, Politik & samhälle, Teknik, Plattformar & branschens utveckling, Listor och Övrigt.

På djupet: Ibland vill man gå på djupet och få reda på mer om riktigt spännande videor. Jag har därför gjort intervjuer med (framför allt svenska) musikvideoskapare som Simon Hjortek, Cissi Efraimsson, Johan Weber och har därmed fått ihop ett helt unikt material som förhoppningsvis ska intressera den musikvideonördiga.

Nostalg: Här finns riktigt underhållande klipp från den tiden då musikvideor visades på TV dygnet runt. Ibland är det bara härligt att få bli nostalgisk och blicka tillbaka. Här finns klipp från TV-program som Voxpop, Videograttis och Videobeat och kanaler som ZTV och MTV. Om man till exempel vill veta vilka videor som var med på MTV:s första topp 20-lista någonsin, då ska man kolla här.

Klassiker: Det finns mer under nostalgisektionen. Under rubriken "Klassiker" listas videor från 1960-, 1970-, 1980-, 1990-, 2000- och 2010-talen som blivit ikoniska. En superbra start för alla musikälskare, historieintresserade och nostalgiker.

Dokumentärer: När det släpps dokumentärer om musikvideor - då lägger jag upp länkar eller bäddar in dem här.

Favoriter: Någonstans vill man ju också göra plats för det allra bästa. Här finns mina absoluta favoriter från alla tider. Börja där, vetja, om ni vill se något riktigt unikt.

Behind the scenes: Är man det minsta intresserad av filmskapande, kreativt skapande eller bara riktigt bra musikvideor, då är detta en fantastisk källa till underhållning: Att se på så kallade "Behind the scenes"-klipp. Vissa av dem är lika sevärda som slutresultatet.

Regissörer: Vilka är egentligen regissörerna? Just nu fokuserar sajten på svenska regissörer men det kommer kanske att utvecklas efterhand.

Sajten utvecklas efterhand. Jag sa en gång i en intervju att jag vill vara en positiv kraft och lyfta fram det som är nytt och kreativt. Jag skriver därför inte recensioner av alla möjliga musikvideor. Jag orkar helt enkelt inte lägga energi på att dissekera det jag tycker är dåligt.

Jag har många fler idéer som jag snart vill förverkliga: Djupare texter om regissörerna. Så kallade "evolution of"-artiklar där man går igenom en artists musikvideor från starten fram till idag, och reda ut de många olika formaten som finns just nu: visualiser, lyric video, visual album, osv. Dessutom finns tanken på att lägga upp listor över alla som vunnit "årets musikvideo" etc. Jag tror aldrig att det kommer att ta slut. Det. Finns. Så. Mycket.

Mitt syfte har egentligen alltid varit tvådelat. Det ena har varit att komma i kontakt med likasinnade. Jag vet att ni finns därute men jag vet inte riktigt hur många ni är. Lite då och då hittar vi varandra och får kontakt. Det är så himla kul. Jag har sagt att målet inte är att nå hundratusentals utan snarare den grupp som verkligen är nördigt intresserade. Men å andra sidan vill jag faktiskt nå hundratusentals. För jag vill ju att så många som möjligt ska få en chans att se de där riktigt bra videorna. Få känna känslan. Uppleva glöden.

När jag var yngre la jag otaliga timmar per vecka framför MTV, ZTV och Voxpop och nu gör jag detsamma framför Youtube och diverse musiksajter. Jag tittar och funderar och väljer ut. Skriver om videorna på flera olika sajter. Njuter och drömmer mig bort. Nästa mål är att starta en podd och skriva en hel bok. Det började som ett intresse och en passion för det annorlunda – men jag drömmer lite i smyg om att ha det som livsstil. Inkomstkälla. Livsverk. Det finns SÅ MYCKET att säga och berätta.

Författarpresentationer

Mikael Askander är docent i intermediala studier, och verksam som forskare och lärare i detta ämne vid Lunds universitet. Hans forskningsintressen kretsar kring litteratur, poesi, musikvideor, mediehistoria och alla former av populärkultur. Askander ingår i kommittén för konferensen Musik och samhälle, och är också redaktör för *M&STE*.

Sofie Bergkvist är utställningsproducent och skribent och producerade utställningen Popstad Lund som öppnade på Kulturen 2011 och byggde på minnen, berättelser, bilder och föremål som samlats in via Facebook. På Kulturen i Lund har Sofie också därefter varit verksam i utställningar om Hasse och Tage och Fokus Sapmi. Vidare har hon bland arbetat med Malmö Museer, IKEA Museum, Ystads stadsmuseum och Designmuseet i Toronto. Född 1976 var Sofie syntare på 1980-talet, indiepopare (och lite punkare) på 1990-talet och nostalgisk på 2000-talet. Just nu, år 2018, är några av favoriterna Frida Hyvönen, Regina Spektor och Florence and the Machine.

Hillevi Ganetz har spelat och lyssnat på såväl klassisk musik som populärmusik hela sitt liv. Intresset för musik gjorde att hon 1997 skrev sin avhandling i medie- och kommunikationsvetenskap om rocktexter skrivna av tre kvinnor, nämligen Turid Lundqvist, Eva Dahlgren och Kajsa Grytt. Under tre år (2005-2007) ledde hon, med stöd av Vetenskapsrådet, ett projekt betitlat "Genus och populärmusik". Den artikel som publiceras här stammar ur detta projekt. Idag är hon professor i genusvetenskap vid Stockholms universitet och har hunnit med att studera naturmagasin i SvT och analysera den TV-sända Nobelbanketten. Men nu är det ett projekt om #metoo i Sverige som gäller...

Johan A. Lundin är professor i historia, verksam vid Malmö universitet och Lunds universitet. Han är dessutom redaktör för *M&STE*.

Sofie Tedenstad Svebring, skapare av musikvideoportalen.se, är född 1984 i Värnamo i Småland men bor idag i Halmstad och är aktiv som bland annat musikjournalist och kommunikatör. Sofie har utbildat sig vid Södertörns högskola (journalistik och multimedia) och inom film och skrivande vid bland annat Biskops Arnö Folkhögskola. Sofie har också arbetat med kommunikation åt olika myndigheter. Sofie startade sin första musikvideoblogg för cirka tio år sedan och skriver idag om musikvideor åt bland annat HYMN, Musikvideotoppen och på den egna sajten Musikvideoportalen.

Jacob Westergaard Madsen er museumsinspektør ved Arbejdermuseet i København, hvor han er ansvarlig for udstillinger. Han har tidligere arbejdet som museumsinspektør ved RAGNAROCK – museet for pop, rock og ungdomskultur (åbnet i 2016), hvor han var med til at planlægge udstillinger, opbygge forskningssamarbejder og etablere netværk til musikere og musikbranchen. Jacob har en kandidatgrad i historie og socialvidenskab fra Roskilde Universitet (undervejs studier i Contemporary History på Sussex University og Sociologi på Københavns Universitet).